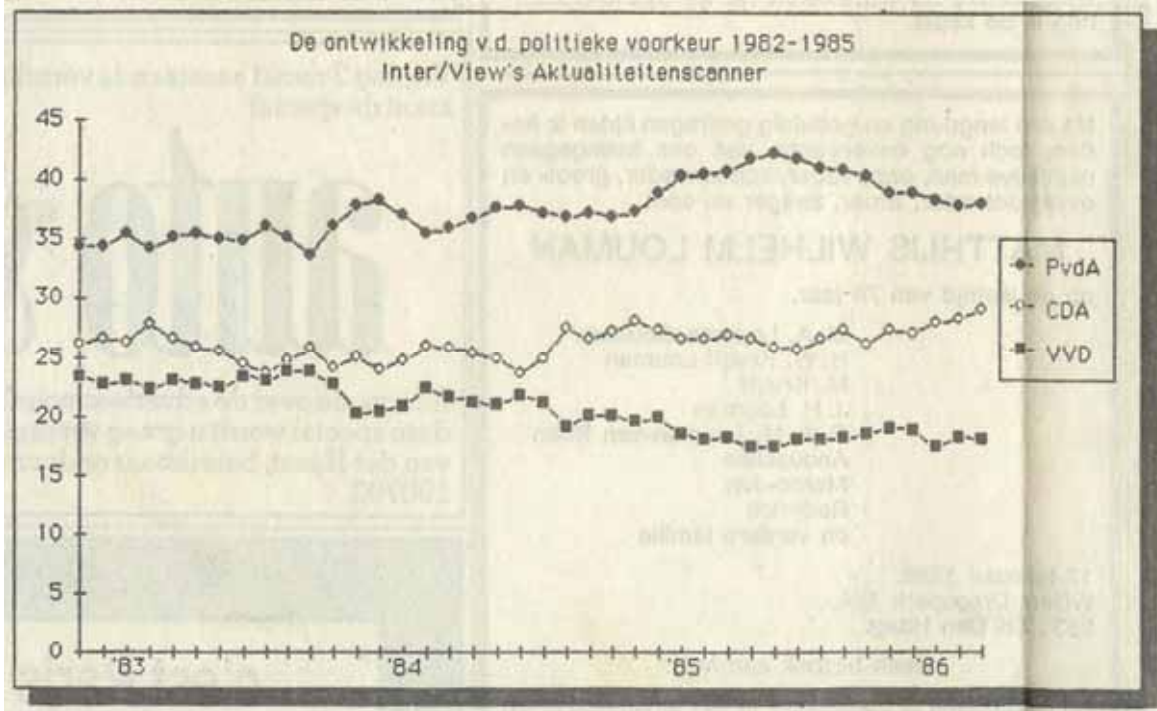

MAURICE DE HOND IN BOEK „HOE WIJ KIEZEN“:

CDA moet christelijk karakter prijsgeven om groot te blijven

DEN HAAG — Het CDA kan zijn huidige omvang (ongeveer 45 zetels in de Tweede Kamer) in de toekomst alleen handhaven als het erin slaagt steeds meer niet-confessionele kiezers aan te trekken. Lukt dat niet, dan zal het CDA geleidelijk terugzakken naar een aanhang van rond de 20 procent, hetgeen circa 30 kamerzetels betekent. Het CDA bestaat dan op den duur voornamelijk uit oudere confessionele kiezers.

Dit schrijft opinie-onderzoeker Maurice de Hond in zijn vandaag verschenen boek „Hoe wij kiezen”. Het boek bevat een analyse van alle kamerverkiezingen van 1918 tot 1982. Ook legt De Hond omstandig uit hoe ons kiesstelsel werkt en op welke wijze politieke enquêtes tot stand komen.

In een prognose omtrent de Nederlandse politieke verhoudingen na 1986 schetst de schrijver twee scenario's. Volgens het eerste, hierboven al beschreven scenario zal het CDA een partij met een duidelijk herkenbaar christelijk karakter blijven met een geringe aantrekkingskracht op niet-confessionele kiezers. Dit leidt tot een verdere verkleining van het CDA, omdat deze partij langzamerhand een flink deel van haar oudere confessionele aanhang door overlijden zal verliezen en maar weinig toeloop heeft van jonge confessionelen. De VVD zal het meest van deze situatie profiteren en groter worden dan het CDA.

VVD links van CDA

Het tweede toekomstscenario gaat ervan uit dat het CDA zich gaandeweg minder zal presenteren als een christelijke partij en daardoor meer

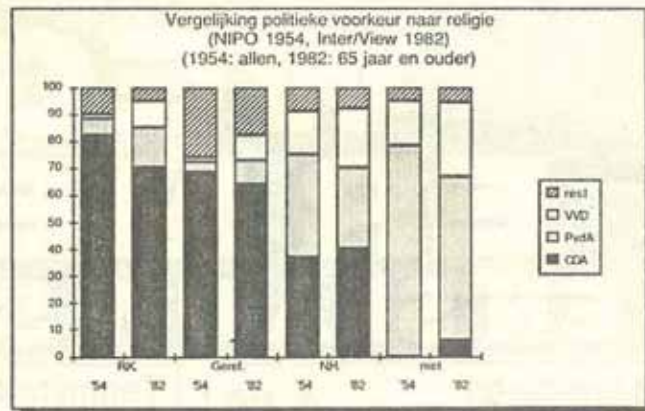
niet-confessionele kiezers zal aantrekken. Dit leidt er echter toe dat het onderscheid tussen CDA en VVD erg klein wordt. Volgens Maurice de Hond „zou een smeltning dan zelfs niet onmogelijk zijn”. Gebeurt dat niet, dan bestaat de kans dat de VVD geleidelijk een progressiever gezicht krijgt dan het CDA. De VVD veroverd dan in het politieke krachtenveld een positie tussen CDA en PvdA in, waardoor de liberalen de grootste macht zullen hebben bij de vorming van kabinetten.

Maurice de Hond zegt er zeker van te zijn dat verkiezingen na 1986 grotere schommelingen zullen gaan vertonen dan in het verleden. „Verschuivingen van tien tot twintig zetels, die tot dusverre uitzonderingen waren, zullen niet ongebruikelijk worden”, voorspelt hij. Daarbij wijst hij met name op het feit dat de band tussen kiezers en partijen steeds losser wordt. „Dit vergroot de kans dat iemand eerder van keuze wisselt dan in het verleden. En de invloed van de massamedia kan ervoor zorgen dat deze processen sneller verlopen en grootschaliger worden dan voorheen”.

Ontzuiling

In zijn boek besteedt De Hond veel aandacht aan het

fenomeen „ontzuiling”. Tussen 1918 en 1960 was ons land nog sterk verzuild: katholieken stemden op de KVP, gereformeerden vooral op de ARP, hervormden voor 40 procent op CHU of ARP, welgestelde niet-confessionelen op de VVD of een van haar voorlopers en minder draagkrachtige niet-confessionelen op de SDAP en later de PvdA. In dit patroon kwam pas in de jaren zestig

Maurice de Hond

personen van 65 jaar en ouder. Daaruit blijkt dat bejaarden die zichzelf rooms-katholiek of gereformeerd noemen, voor het overgrote deel nog altijd op een confessionele partij (in dit geval het CDA) stemmen. Vergelijken we dit beeld met een NIPO-onderzoek uit 1954, dan blijkt dat de mensen, die toen 34 jaar of ouder waren en op een confessionele partij stemden, op dit moment nog steeds hetzelfde stemgedrag vertonen. Onder confessionele 65-plussers heeft de ontzuiling dus niet toegeslagen.

Een steekje

Het boek van Maurice de Hond biedt voor de politiek geïnteresseerde lezer een schat aan informatie. Hier en daar heeft de schrijver helaas een steekje laten vallen. Tot de onvolkomenheden behoort onder meer het feit dat hij maar zeer summier aandacht besteedt aan de gevolgen van het afschaffen van de opkomstplicht in 1970. En waarom wordt er met geen letter geschreven over het beruchte „Mandement” dat de Nederlandse bisschoppen in 1954 uitvaardigden en waarin zij katholieken verboden op de PvdA te stemmen? Had dit nu wel of geen invloed op de daarna volgende verkiezingsuitslagen voor KVP en PvdA?

Niettemin blijft „Hoe wij kiezen” een boeiend naslagwerk, zeker voor degenen die zich plègen te verlustigen in het napluizen van verkiezingsuitslagen en politieke enquêtes. Voor die liefhebbers is achterin het boek zelfs nog een prijsvraag uitgeschreven waarbij de verkiezingsuitslag van 21 mei kan worden voorspeld.

DICK VAN RIETSCHOTEN

langzamerhand enige verandering en dit proces verhevigde zich in de zeventiger jaren. Het resultaat was een flinke daling van de aanhang der grote confessionele partijen.

De kleine confessionele groeperingen als SGP en GPV bleven bij het ontzuilingsproces buiten schot, omdat hun kiezers voortkomen uit zeer traditionele, gesloten gemeenschappen met een sterke sociale controle. De SGP is de meest stabiele factor in de Nederlandse politiek. Al zo'n veertig jaar boekt die partij hetzelfde verkiezingsresultaat, namelijk circa 2 procent, goed voor 3 zetels in de Tweede Kamer. Die stabiliteit vormt een belangrijke pijler voor de berekeningsmethode die Maurice de Hond sinds 1976 toepast: de methode-De Hond. Als een enquête uitwijst dat de SGP een zetel

Bejaarden

In de beginperiode van de ontzuiling was het opmerkelijk dat PvdA en VVD niet direct van dit proces profiteerden. Voor veel confessionele kiezers was de overstap naar een van deze partijen kennelijk te groot. Aanvankelijk kozen de meeste voormalige KVP'ers, ARP'ers en CHU'ers voor nieuwe partijen als D'66 en de van de KVP afgescheiden PPR die in de beginperiode nog enige confessionele nestgeur uitstraalde. Pas onder Wiegels begon de VVD de vruchten te plukken van het verval der grote christelijke partijen en eerst halverwege de jaren zeventig (onder het kabinet-Den Uyl) kwam de toeloop van christenen naar de PvdA op gang.

De ontzuiling is vooral een zaak van jongeren. Maurice